

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 231/2020-43

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 12. novembra 2020 v senáte zloženom z predsedu senátu Martina Vernarského a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Roberta Šorla v konaní o ústavnej sťažnosti spoločnosti AMRUC, spol. s r. o., IČO 36 198 111, Vinné 6060, zastúpenej advokátom JUDr. Jurajom Füzérom, M. R. Štefánika 1256/22, Trebišov, vo veci namietaného porušenia základného práva na ochranu majetku podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a základných práv podľa čl. 11 ods. 1 a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 1 Co 274/2018 z 31. júla 2019 vo výroku o trovách konania takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť spoločnosti AMRUC, spol. s r. o., o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutých rozhodnutí a s'ťažnostná argumentácia

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 231/2020-15 z 23. júna 2020 prijal na ďalšie konanie ústavnú s'ťažnosť spoločnosti AMRUC, spol. s r. o., IČO 36 198 111, Vinné 6060 (ďalej len „s'ťažovateľka“), podanú na ústavnom súde 30. septembra 2019 vo veci namietaného porušenia základného práva na ochranu majetku podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a základných práv podľa čl. 11 ods. 1 a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) rozsudkom Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 1 Co 274/2018 z 31. júla 2019 vo výroku o trovách odvolacieho konania (ďalej len „napadnutý rozsudok“).

2. Z obsahu ústavnej s'ťažnosti a jej príloh vyplýva, že s'ťažovateľka mala v konaní pred všeobecným súdom postavenie žalovanej strany. Žalobcovia sa proti s'ťažovateľke domáhali ochrany vlastníckeho práva na tom základe, že v rámci reštitúcie im Pozemkový úrad v Michalovciach rozhodnutím z 19. januára 1993 č. 893/93 prinavrátil pozemok, no povinná osoba (obec ████████) časť z tohto pozemku (██████████ – ostatné plochy s výmerou 1 697 m², k. ú. ████████ na LV č. ████████; ďalej len „predmetný pozemok“) v rozpore so zákonným zákazom nakladania v reštitučnej veci podľa § 5 ods. 3 zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 229/1991 Zb.“) odpredala zmluvou z 1. júna 2000 spoločnosti Cestné stavby a. s. Košice a tie následne predmetný pozemok kúpnu zmluvou zo 4. novembra 2003 (ďalej len „kúpna zmluva“) previedli na s'ťažovateľku.

3. Okresný súd Michalovce (ďalej len „okresný súd“) žalobu zamietol s odôvodnením, že síce kúpna zmluva je absolútne neplatná pre rozpor s § 5 ods. 3 zákona č. 229/1991 Zb., no sťažovateľka nadobudla *„túto nehnuteľnosť originárnym spôsobom na základe dobrej viery“* s odkazom na nález ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 549/2015. Ďalším výrokom priznal sťažovateľke plnú náhradu trov konania.

4. Na základe odvolania žalobcov odvolací súd rozsudok okresného súdu vo vzťahu k žalobkyni v 1. rade zmenil a určil ju za podielovú spoluvlastníčku predmetného pozemku v rozsahu ½-ice. Súd sa stotožnil s názorom okresného súdu o absolútnej neplatnosti kúpnej zmluvy pre jej rozpor so zákonom (porušenie zákazu povinnej osoby nakladať s reštituovanou vecou; § 5 ods. 3 zákona č. 229/1991 Zb.). Sťažovateľkou presadzovanú *dobromyseľnosť* súd neuznal ako dôvod na uprednostnenie pred vlastníckym právom reštituenta.

5. Vo vzťahu k žalobcom v 2. a 3. rade súd rozsudok potvrdil v podstate z dôvodu, že v ich prípade bolo vlastníctvo prinavrátené ich predchodkyni, a preto ich návrh na určenie vlastníctva bez potvrdenia v dedičskom konaní je pre nedostatok vecnej legitímácie nedôvodný. Podľa súdu by sa mohli domáhať určenia, že nehnuteľnosti patria do dedičstva po oprávnenej osobe.

6. Osobitným výrokom súd náhradu trov odvolacieho konania nepriznal s poukazom na ustanovenie § 255 ods. 2 v spojení s § 396 ods. 1 Civilného sporového poriadku. Uviedol, že každá strana mala úspech len čiastočný (v polovici), a preto vyslovil, že žiadna zo strán nemá právo na náhradu trov odvolacieho konania.

7. Sťažovateľka v sťažnosti len proti výroku o trovách konania uviedla: *„S právnym záverom KS Košice v napadnutom rozsudku nesúhlasíme, lebo je svojvoľný a arbitrárny a KS Košice sa neriadil nižšie citovanými článkami Ústavy, predpismi, čím porušil naše základné práva na súdnu ochranu a ochranu majetku...“*

Sťažovateľka poukázala okrem iného na porušenie práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 dohovoru.

Ďalej uviedla: „... Podľa § 76 CSP samostatné spoločenstvo je procesne spoločenstvo, v ktorom ide o samostatné práva a povinnosti a každý koná sám za seba. Podľa § 77 CSP nerozlučné spoločenstvo je procesné spoločenstvo, v ktorom ide o spoločné práva a povinnosti, že rozsudok sa musí vzťahovať na každého, kto vystupuje ako žalobca a žalovaný, procesný úkon jedného z nich platí i pre ostatných. Podľa § 78 nútené spoločenstvo je procesné spoločenstvo, v ktorom osobitný predpis vyžaduje pre úspech v spore účasť všetkých subjektov právneho vzťahu. Podľa § 255 ods.1, 2 CSP súd prizná strane náhradu trov konania podľa pomeru jej úspechu vo veci. Ak mala strana vo veci úspech len čiastočný, súd náhradu trov konania pomerne rozdelí, prípadne vysloví, že žiadna zo strán nemá na náhradu trov konania právo. Podľa § 396 ods.1, 2 CSP ustanovenia o trovách konania pred súdom prvej inštancie sa použijú i na odvolacie konanie. Ak odvolací súd zmení rozhodnutie, rozhodne aj o nároku na náhradu trov konania na súde prvej inštancie. Táto sťažnosť je podľa nášho názoru opodstatnená, lebo ide v tomto prípade o extrémny rozpor s princípmi spravodlivého konania...“

8. Sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd vydal tento nález:

„1./ Základné práva obchodnej spoločnosti AMRUC spol. s r. o., Vinné 6060, IČO: 36 198 111 na súdnu ochranu podľa článku 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v spojení s právom na ochranu majetku podľa čl. 20 ods.1 Ústavy SR, čl. 11 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu Košice zo dňa 31.07.2019 pod sp. zn. 1 Co/274/2018 vo výroku o trovách konania, že žiadna zo strán, nemá na náhradu trov odvolacieho konania právo boli porušené.

2./ Zrušuje rozsudok Krajského súdu Košice zo dňa 31.07.2019 pod sp. zn. 1Co/274/2018 vo výroku o trovách konania, že žiadna zo strán, nemá na náhradu trov odvolacieho konania právo a vec vracia Krajskému súdu Košice na ďalšie konanie.

3./ Krajský súd Košice je povinný zaplatiť sťažovateľovi trovy konania pozostávajúce z trov právneho zastúpenia a to v sume 415,58,-€ všetko do 2 mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu a to na účet právneho zástupcu sťažovateľa zriadeného v [REDACTED]

[REDACTED], č. účtu: [REDACTED].“

ústavnej sťažnosti pre jej neprípustnosť, ak sťažovateľ preukáže, že nevyčerpal právne prostriedky, ktoré mu priznáva zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd, z dôvodov hodných osobitného zreteľa.

13. Podľa § 419 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa.

14. Podľa § 420 písm. f) CSP dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces

15. Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania,
d) ktorý je neprípustný,

16. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny sa každý môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru má každý právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom.

IV.

Posúdenie vecí ústavným súdom

17. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti vo vzťahu k vyčerpaniu právnych prostriedkov uviedla, že *„Sme toho názoru, že sme vyčerпали právne prostriedky, ktoré nám priznáva CSP, lebo CSP vylučuje uplatnenie mimoriadneho opravného prostriedku proti rozhodnutiu o trovách konania (§§ 419, 420, 421 CSP) a preto je ústavná sťažnosť prípustná.“*

18. Ústavný súd z dovolania dodatočne vyžiadaného od sťažovateľky zistil, že sťažovateľka takmer súčasne podala proti napadnutému rozsudku ústavnú sťažnosť, ako aj dovolanie, v ktorom navrhla, aby najvyšší súd napadnutý rozsudok krajského súdu zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie.

19. Sťažovateľka nemá podľa ústavy, zákona o ústavnom súde a stabilizovanej judikatúry ústavného súdu na výber, ktorý z oboch ústavne existujúcich systémov súdnej ochrany využije, ale je povinná postupovať od súdnej ochrany poskytovanej všeobecnými súdmi k súdnej ochrane, na ktorú je kompetentný ústavný súd. Toto „poradie“ sa nedá sťažovateľkou ovplyvniť a jeho vnútorná logika vychádza z toho, že aj všeobecné súdnictvo je zodpovedné za ochranu základných práv a slobôd na úrovni jeho právomocí (čl. 142 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 1 CSP). Iba za predpokladu, že sťažovateľka vyčerpá všetky jej dostupné právne prostriedky súdnej a inej právnej ochrany svojho základného práva alebo slobody a pri ich uplatnení nie je úspešná, môže sa uchádzať o ochranu tohto základného práva alebo slobody sťažnosťou podanou ústavnému súdu podľa čl. 127 ods. 1 ústavy (m. m. IV. ÚS 193/2010, I. ÚS 178/2011, IV. ÚS 453/2011, III. ÚS 703/2017, I. ÚS 465/2019).

20. Ústavný súd v rámci materiálneho výkonu ochrany ústavnosti skúmal, či napriek podanému dovolaniu by nebola daná právomoc ústavného súdu ,a to berúc zreteľ na obsah dovolania, podľa ktorého sťažovateľka ako žalovaná smeruje dovolanie proti napadnutému rozsudku vo veci samej, a teda logicky proti rozsudku v jeho vyhovujúcom (pre sťažovateľku nepriaznivému) výroku. *A contrario* sťažovateľka nemôže mať záujem na vedení dovolacieho konania proti pre ňu priaznivému výroku napadnutého rozsudku (potvrdenie zamietavého výroku). Faktom ale je, že návrhom na rozhodnutie dovolacieho súdu sťažovateľka navrhuje zrušenie celého napadnutého rozsudku.

21. Ústavný súd považuje v tomto bode za potrebné zdôrazniť, že vyčerpanie všetkých opravných prostriedkov alebo iných právnych prostriedkov, ktoré zákon sťažovateľke na ochranu jej základných práv alebo slobôd účinne poskytuje a na použitie ktorých je sťažovateľka oprávnená podľa osobitných právnych predpisov, neznamená

samotné podanie oprávnenou osobou, ale až rozhodnutie o ňom príslušným orgánom (m. m. IV. ÚS 177/05, IV. ÚS 180/2010).

22. Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu, t. j. najvyššieho súdu, nie do právomoci ústavného súdu (napr. IV. US 238/07, IV. US 499/2011, IV. US 161/2012, II. US 98/2017).

23. Všeobecný súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým a právnym názorom účastníka konania. Procesný postoj účastníka konania zásadne nemôže bez ďalšieho dokazovania implikovať povinnosť všeobecného súdu akceptovať jeho návrhy, procesné úkony a obsah opravných prostriedkov a rozhodovať podľa nich. Všeobecný súd je však povinný na tieto procesné úkony primeraným, zrozumiteľným a ústavne akceptovateľným spôsobom reagovať v súlade s platným procesným poriadkom, a to aj pri rešpektovaní druhu civilného procesu, v ktorom účastník konania uplatňuje svoje nároky alebo sa bráni proti ich uplatneniu, prípadne štádia civilného procesu (IV. ÚS 329/04, II. ÚS 106/05, III. ÚS 32/07, III. ÚS 302/09, III. ÚS 75/2010).

24. Za takéhoto stavu je vecou najvyššieho súdu vyrovnáť sa v rámci dovolacieho prieskumu aj s výrokom o trovách odvolacieho konania, ktorý je petitórne napadnutý tak pred ústavným súdom, ako aj pred dovolacím súdom. To ale znamená, že ústavná sťažnosť je predčasná. Tým nie je dotknutá možnosť domáhať sa v budúcnosti ústavnej ochrany so zachovaním lehoty (aj voči rozhodnutiu krajského súdu) na konanie pred ústavným súdom (§ 124 *in fine* zákona o ústavnom súde).

25. Na základe uvedeného ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľky odmietol pre neprípustnosť.

26. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku sa ústavný súd ďalšími požiadavkami sťažovateľky uvedenými v petite (zrušenie napadnutého rozhodnutia, rozhodnutie o trovách konania) nezaoberal.

K odmietnutiu ústavnej sťažnosti po prijatí veci na ďalšie konanie

27. Podľa § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania okrem iného aj z dôvodu jeho neprípustnosti. Uvedené ustanovenie dáva v záujme racionality a efektivity konania ústavnému súdu právomoc posúdiť prijateľnosť návrhu predtým, než dospeje k záveru, že o návrhu rozhodne meritórne (nálezom). Ide o špecifickú časť konania, ktorá nemá charakter konania kontradiktórneho a kedy ústavný súd môže rozhodnúť len na základe tvrdení uvedených v ústavnej sťažnosti a obsahu napadnutých rozhodnutí priložených k ústavnej sťažnosti.

28. Uvedený ústavnoprávny mechanizmus predbežného prerokovania veci je nepochybne efektívny, pokiaľ ide o včasnosť a nákladovosť vybavenia veci. No predstavuje fakultatívny režim (slovo „môže“) a v zásade (okrem zjavnej neopodstatnenosti) nepredstavuje prekážku pre iné ako meritórne rozhodnutie o ústavnej sťažnosti napriek jej prijatiu na ďalšie konanie. Dodatočné zistenie nedostatku procesných podmienok bude spravidla viesť k zastaveniu konania (III. ÚS 17/2018). V prípade dodatočného zistenia neprípustnosti ústavnej sťažnosti, ktorá bola prijatá na ďalšie konanie, je to dôvod na jej dodatočné odmietnutie. O takýto prípad ide aj v predmetnej veci, v ktorej sa dodatočne po prijatí veci na ďalšie konanie zistilo paralelne uplatnenie dovolania aj ústavnej sťažnosti. Meritórne rozhodnutie by za takýchto okolností založilo prekážku rozsúdenej veci (*res iudicata*) vo vzťahu k napadnutému rozhodnutiu, ktoré pritom nie je vylúčené ako predmet potencionálne nového konania o ústavnej sťažnosti.

29. K uvedenému ešte ústavný súd dodáva, že zákon o ústavnom súde od sťažovateľky výslovne požaduje v uvedených súvislostiach len predloženie kópie právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo dôkazu o inom zásahu, ktorým malo dôjsť k porušeniu jej základných práv a slobôd (§ 123 ods. 3). Zákon teda explicitne nežiada predloženie potvrdenia o podaní, resp. nepodaní dovolania, prípadne predloženie jeho rovnopisu. Ústavný súd sa môže v rámci zásady procesnej ekonómie spoľahnúť

na pravdivosť sťažovateľky s tým, že ju nebude podozrievať, že k takémuto paralelnému podaniu (dovolanie a ústavná sťažnosť) došlo. Ak sa ale v ďalšom konaní preukáže opak, môže a bude to mať reputačný dopad na samotnú sťažovateľku, ale predovšetkým na jej právneho zástupcu, ktorý procesnú kvalitu a čistotu podaní garantuje.

30. *Obiter dictum* ústavný súd poznamenáva, že predmetná vec, berúc do úvahy konanie pred všeobecnými súdmi, je typická konfrontáciou petitov podaní a ich obsahom vrátane ústavnej sťažnosti, a to na až troch miestach so závažnými procesnými následkami.

31. Žalobcovia v 2. a 3. rade ako dedičia po reštituentovi neuspeli s nárokom nadväzujúcim na reštitučnú vec na rozdiel od reštituentky – žalobkyne v 1. rade v podstate z dôvodu, že ochranu vlastníckeho práva petitórne nezaložili aj na slovách „*patri do dedičstva po ich predchodcovi...*“ [k významu reštitúcií ako jednej z významných okolností aj na účely rozhodovania o trovách konania za obdobných podmienok (porov. II. ÚS 5/2019)]. Ústavný súd už konštatoval, že účelom reštitučných zákonov (vrátane zákona o pôde) je zmiernenie následkov niektorých majetkových a iných krívd, ktoré vznikli v tzv. rozhodnom období (t. j. od 25. februára 1948 do 1. januára 1990), pričom toto zmiernenie môže spočívať len v tom, že štátom odňaté veci budú vydané (vrátené) tomu, komu boli odňaté, a keď táto osoba už nežije, jeho blízkym príbuzným alebo iným osobám, ktoré určujú tieto zákony. Reštitučné predpisy neboli vydané na ten účel, aby spôsobili zánik vlastníckeho práva oprávnených osôb, ale aby im uľahčili obnovenie tohto vlastníckeho práva (III. ÚS 178/06, I. ÚS 469/2015).

32. Druhým petitórnym odklonom od obsahu podania je petit dovolania a, ako sa uvádza v bode 20 a nasl., so zásadným dopadom na výsledok konania pred ústavným súdom.

33. Tretím rozporom je samotná ústavná sťažnosť, o ktorej ústavný súd nemal pochybnosti, že obsahovo na rozdiel od petitu vychádza zo striktného oddelenia žalobkyne ako reštituentky od procesného statusu žalobcov ako právnych nástupcov po reštituentovi,

a tým aj kvalifikovania ich procesného spoločenstva ako samostatného, a z ktorého dôvodu sťažovateľka mohla celkom dôvodne otvárať otázku plného úspechu len voči žalovaným v 2. a 3. rade. Ústavný súd však ústavnú sťažnosť pre neprípustnosť odmietol (bod 25).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. novembra 2020

Martin Vernarský
predseda senátu